

Катерина МІТЧЕНКО

старший викладач кафедри
психології, соціології та педагогіки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
аспірант Криворізького державного
педагогічного університету

Віра ПРОЦІВ

заступник начальника Управління –
начальник відділу організації служби
Управління організації
Служби освітньої безпеки
Національної поліції України,
майор поліції

**МЕХАНІЗМИ РАННЬОГО ВИЯВЛЕННЯ ТА РЕАГУВАННЯ
НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ВІДНОСНО ДІТЕЙ:
РОЛЬ ІНСПЕКТОРІВ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ**

Проблема домашнього насильства щодо дітей є однією з найгостріших соціальних проблем сучасного суспільства, що має глибокий руйнівний вплив на фізичне та психічне здоров'я молодого покоління. Освітні заклади, будучи важливим інститутом соціалізації, відіграють значну роль у виявленні дітей, які зазнають насильства, та наданні їм необхідної підтримки. У цьому контексті особливого значення набуває діяльність інспекторів Служби освітньої безпеки, які перебуваючи безпосередньо в навчальних закладах, мають унікальну можливість для раннього виявлення тривожних сигналів та ініціювання відповідних заходів реагування. Метою даної статті є аналіз механізмів раннього виявлення випадків домашнього насильства щодо дітей інспекторами Служби освітньої безпеки, розгляд потенційних наслідків пережитого насильства та розробка практичних рекомендацій щодо алгоритмів реагування та принципів роботи з постраждалими дітьми.

Формування особистості дитини відбувається під впливом численних факторів, серед яких особливе місце займає сімейне оточення. Умови примусу та контролю, які є характерними для ситуацій домашнього насильства, чинять негативний вплив на ключові аспекти психологічного розвитку дитини, зокрема на формування базової довіри до світу, відчуття автономності та здатності проявляти ініціативу [3].

Дослідження показують, що діти, які є постраждалими від домашнього насильства, демонструють широкий спектр психічних (емоційних) наслідків, включаючи підвищену тривожність, боязкість, хронічне відчуття страху, неадекватний прояв емоцій, різкі перепади настрою, пригніченість, замкнутість,

соціальну ізоляцію та занижену самооцінку [1, с. 112].

Фізичні наслідки насильства можуть варіюватися від незначних тілесних ушкоджень (садна, синці, порізи) до серйозних травм (переломи, струси мозку) та загострення хронічних захворювань на тлі стресу [1, с. 75]. Крім того, часто спостерігаються соматичні скарги, такі як головний біль та біль у животі, що можуть мати психосоматичну природу.

Не менш важливими є поведінкові наслідки пережитого травматичного досвіду. Діти можуть проявляти замкнутість або, навпаки, зухвалу поведінку, демонструвати надмірну підпорядкованість або залежність, мати проблеми зі сном та харчуванням, відставати у навчанні, відчувати розлади мовлення. У найбільш важких випадках можливі самопошкодження та суїцидальна поведінка [2, с. 361].

Інспектори Служби освітньої безпеки, здійснюючи свою діяльність у безпосередньому контакті з учнями, педагогічним колективом та іншим персоналом навчального закладу, займають ключову позицію у системі раннього виявлення випадків домашнього насильства. Їх щоденна робота передбачає спостереження за поведінкою дітей, їхнім емоційним станом та фізичним виглядом, що дозволяє помітити тривожні ознаки, які можуть свідчити про насильство.

До ознак жорстокого поводження, на які слід звертати особливу увагу, належать:

- наявність непояснених травм або їх невідповідність наданим поясненням;
- часті пропуски занять або запізнення без поважних причин;
- різкі зміни у поведінці дитини (замкнутість, агресивність, тривожність);
- виражений страх перед поверненням додому або спілкуванням з певними членами родини;
- ознаки фізичної занедбаності (неохайний зовнішній вигляд, невідповідний одяг);
- прямі або непрямі скарги дитини на жорстоке поводження вдома.

Важливо підкреслити, що виявлення однієї або кількох з перелічених ознак не є однозначним підтвердженням факту насильства, проте є підставою для підвищеної пильності та подальшого збору інформації з дотриманням етичних норм та принципів конфіденційності.

У разі виявлення ознак, що можуть свідчити про домашнє насильство, інспектору Служби освітньої безпеки необхідно діяти відповідно до чіткого алгоритму:

1. Первинна оцінка ситуації та забезпечення безпеки дитини. У випадку безпосередньої загрози життю або здоров'ю дитини першочерговим завданням є негайне вжиття заходів для її захисту та інформування відповідних правоохоронних органів.

2. Фіксація інформації, а саме: детальне документування всіх спостережень, висловлювань дитини, часу, місця та обставин виявлення

ознак насильства.

3. Інформування керівництва навчального закладу – негайне повідомлення директора або уповноваженої особи про виявлений випадок.

4. Взаємодія з іншими фахівцями, рекомендоване залучення до роботи соціального педагога та психолога навчального закладу для надання первинної психологічної допомоги дитині та розробки подальшого плану дій.

5. Повідомлення компетентних органів – інформування територіальних органів опіки та піклування відповідно до встановленого законодавством порядку.

6. Співпраця з правоохоронними органами – надання всієї наявної інформації слідчо-оперативній групі у разі проведення розслідування.

7. Дотримання принципів конфіденційності та етичної поведінки. Варто забезпечити нерозголошення інформації про випадок насильства серед осіб, не залучених до процесу надання допомоги дитині.

Ефективна взаємодія з дітьми, які могли постраждати від домашнього насильства, потребує дотримання низки важливих принципів [4, с. 427]:

1. Правдивість – бути щирим та відкритим у спілкуванні, уникати фальші та обману.

2. Повага до дитини – цінувати її індивідуальність, ставитися з розумінням та прийняттям.

3. Компетентність – демонструвати впевненість у своїх діях та знаннях.

4. Прагматизм – мати реалістичне уявлення про ситуацію та можливі шляхи її вирішення.

5. Відповідальність – усвідомлювати важливість своєї ролі та бути готовим нести відповідальність за свої дії.

Ключовим елементом є створення безпечного та спокійного простору для дитини, де вона відчуватиме себе захищеною та зможе довіритися дорослому. Важливо проявляти терпіння, дати дитині час та можливість спокійно розповісти про свій досвід, не чинити тиску та запевнити у своїй підтримці. Слід використовувати просту та зрозумілу мову, бути чесним у своїх обіцянках та забезпечити емоційну підтримку та піклування.

Раннє виявлення та ефективне реагування на випадки домашнього насильства щодо дітей є важливим завданням, що потребує консолідованих зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу. Інспектори Служби освітньої безпеки завдяки своїй присутності в навчальних закладах та налагодженій взаємодії з дітьми мають значний потенціал у виявленні перших ознак насильства та ініціюванні своєчасних заходів захисту. Розуміння наслідків домашнього насильства, чітке дотримання алгоритму дій та застосування принципів етичної та професійної поведінки у роботі з постраждалими дітьми є запорукою ефективного виконання їхньої важливої місії у забезпеченні безпечного та сприятливого освітнього середовища для кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Перцева Т. О., Огоренко В. В., Кожина Г. М. та ін. Актуальні проблеми сімейного насильства: монографія. Дніпро, 2021. 199 с.
2. Ботнаренко І. Психологічні особливості дитини, постраждалої від домашнього насильства. *Толерантність у системі цінностей сучасної особистості*: матер. Всеукр. наук. конф., приур. до Міжнар. дня толерантності (м. Маріуполь, 12 листопада 2021 р.). Маріуполь : ДонДУВС, 2021. С. 359-362.
3. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання. Наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Вид-во Старого Лева, 2021. 424 с.
4. Мітченко К. В. Психологічний аспект взаємодії поліцейського з дітьми-жертвами домашнього насилля. *Толерантність у системі цінностей сучасної особистості*: матер. Всеукр. наук. конф., приур. до Міжнар. дня толерантності (м. Маріуполь, 12 листопада 2021 р.). Маріуполь : ДонДУВС, 2021. С. 425-428.
5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-19. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
6. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 30. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

Ірина НІКІТИНА

старший викладач

кафедри мовної підготовки

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

БЕЗПЕКА ДИТИНИ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інтеграція технологій у життя молоді викликала занепокоєння з приводу їхньої цифрової безпеки. У сучасному цифровому світі діти з раннього віку активно користуються інтернетом та гаджетами. Інтернет широко поширений серед дітей. Наприклад, майже всі підлітки США (96 %) кажуть, що користуються ним щодня. Більшість батьків з маленькими дітьми (89 % з дітьми віком від 5 до 11 років, 81 % з дітьми віком від 3 до 4 років та 57 % з дітьми віком від 2 років і молодше) повідомляє, що їх діти дивляться відео на YouTube [1].

Разом із можливостями виникають і ризики – кібербулінг (цькування в мережі), залежність від гаджетів та соціальних мереж, спілкування з незнайомцями, витік персональних даних, онлайн-шахрайство, контакт із небезпечним контентом (насильство, порнографія, пропаганда тощо).

Цифрова безпека дитини – це сукупність знань, навичок і поведінкових практик, які захищають особистість дитини в цифровому середовищі, зокрема в Інтернеті, соціальних мережах, мобільних додатках.

У підготовці дітей до роботи в Інтернеті велика роль відводиться батькам та вчителям. Важливо розуміти, що формування навичок цифрової